

การจัดการความรู้เครือข่ายโรงเรียนชาวนาจังหวัดนครสวรรค์

พรรณภัทร ใจเอื้อ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

2552

(งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์)

การจัดการความรู้เครือข่ายโรงเรียนชาวนา จังหวัดนครสวรรค์

จัดทำโดย

พรรณภัทร ใจเอื้อ

เสนอ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

2550

บทคัดย่อ

การจัดการความรู้เครือข่ายโรงเรียนชาวนา จังหวัดนครสวรรค์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการความรู้ในการทำนาของกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนชาวนา จ.นครสวรรค์ การศึกษาใช้กลุ่มเป้าหมายจากกลุ่มโรงเรียนชาวนาในจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 45 พื้นที่ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) การจัดเวทีถอดบทเรียน (AAR) จัดเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีผลจากการศึกษาดังต่อไปนี้

เครือข่ายโรงเรียนชาวนา จังหวัดนครสวรรค์เกิดขึ้นจากการบูรณาการการทำงาน ระหว่างภาคประชาสังคม ชาวนา สำนักงานจังหวัดนครสวรรค์ (ผู้ว่าCEO) วิทยาลัยการจัดการทางสังคม มูลนิธิข้าวขวัญ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดนครสวรรค์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ มุ่งสร้างปัญญา ในการลด ละ เลิก การใช้สารเคมีในการผลิต ใช้กระบวนการเรียนรู้แบบกลุ่มเรียนรู้ (COP) เป็นแกนหลักในการสร้างกระบวนการ โดยมีหลักสูตรการเรียนรู้ที่ถือว่าเป็นสาระสำคัญในการสร้างความรู้ และพัฒนากลไกการจัดการความรู้ให้กับสมาชิกเครือข่ายโรงเรียนชาวนา จำนวน 7 หลักสูตรคือ 1. ทดลองการผลิตในแปลงทดลองร่วม 2. ทดลองการผลิตรูปแบบต่างๆในพื้นที่นาของสมาชิก 3. การเตรียมการก่อรูปการจัดการวางแผนการผลิตและการตลาด 4. การฝึกอบรมการคัดเลือก-การผสมพันธุ์ข้าว 5. การให้ทุนการศึกษานักเรียนทุนชาวนา 6. กองทุนการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนวิถีการผลิต 7. การศึกษาวงจรการผลิตอย่างคุ้มค่าด้วยการพัฒนาพันธุ์ข้าว

การจัดการความรู้เครือข่ายโรงเรียนชาวนา จังหวัดนครสวรรค์มีแนวคิดในการพัฒนาความรู้ให้กับบุคลากร สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดทิศทางความเคลื่อนไหวของกลุ่มโรงเรียนชาวนาร่วมกันทั้งในระดับพื้นที่ และระดับเครือข่ายจังหวัด กลไกการจัดการความรู้ใช้กระบวนการเชิงปฏิบัติการ การจัดเวทีถอดบทเรียน และเวทีระดมสมอง ในลักษณะเครือข่ายหรือกลุ่มเรียนรู้ที่นำความรู้เชิงปัจเจกมาขยายผลต่อยอด ยกย่องสู่ความรู้เครือข่าย ของกลุ่มพื้นที่

กระบวนการจัดการความรู้เครือข่ายโรงเรียนชาวนา จังหวัดนครสวรรค์มีแหล่งความรู้การจัดการความรู้ (Knowledge Acquisition) ทั้งภายในองค์กรที่สำคัญๆ ได้แก่ นักวิชาการ ภาคประชาสังคม องค์การบริหารส่วนจังหวัด ภาคิกชน.จังหวัดนครสวรรค์ มูลนิธิข้าวขวัญ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ฯลฯ ทำให้เกิดการบูรณาการความรู้ที่มีความหลากหลาย ครอบคลุมองค์ประกอบในการส่งเสริมศักยภาพบุคลากร และช่วยให้เกิดการมองภาพการพัฒนาเครือข่ายมีประสิทธิภาพทั้งในด้านนโยบายที่ได้รับข้อมูล ข่าวสารจากหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น ในด้านประเด็นสาธารณะการพัฒนาพื้นที่ การกระจายข้อมูล องค์ความรู้ (Knowledge Transfer/Distribution/Sharing) เครือข่ายโรงเรียน

การสร้างความรู้ใหม่ (New Knowledge Creation) เครือข่ายโรงเรียนชาวนา ใช้การพัฒนาต่อยอดความรู้จากการศึกษาดูงาน จากแหล่งเรียนรู้การทำงาน อาทิ มูลนิธิข้าวขวัญ แหล่งเรียนรู้ภาวะผู้นำ การพัฒนาชุมชน จากการศึกษาดูงาน การเข้ารับการฝึกอบรม อาจกล่าวได้ว่า กระบวนการจัดการความรู้ของเครือข่ายโรงเรียนชาวนา มุ่งไปที่การพัฒนาแนวคิดการสร้างปัญญาในการแก้ไขปัญหา และการใช้ข้อมูลเชิงตรรกะที่สามารถพิสูจน์ หรือมีข้อมูลรองรับในการพลิกสภาพปัญหาของชาวนาให้เกิดเป็นการแสวงหาหนทางในการแก้ไขปัญหา การมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการพัฒนากลุ่ม / เครือข่ายที่ตนเองเป็นผู้รับผิดชอบ เป็นผู้รับผลประโยชน์ เป็นต้นแบบการเรียนรู้ ในการเปิดหนทางให้ชาวนาในพื้นที่จังหวัดนครสวรรค์ มีทางเลือกทางรอดจากสภาพความทุกข์ ภาวะหนี้สิน ไปสู่การสร้างองค์กรเครือข่ายที่มีพลังในการต่อรอง มีศักยภาพในการสร้างผลผลิต และมีองค์ความรู้ที่เท่าทันต่อยุคสมัย อีกทั้งเป็นการสร้างองค์กรการเรียนรู้ที่มีชุดความรู้ในการแก้ทุกภาวะของเกษตรกรคนทำนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล

ข้อเสนอแนะในงานวิจัย

1. ควรมีการพัฒนากลไกการจัดการความรู้ SECI เพื่อพัฒนางจรรยาบรรณการเรียนรู้ของเครือข่ายโรงเรียนชาวนา ให้เกิดเป็นต้นแบบในการให้ความรู้การสร้างเครือข่ายในระดับพื้นที่ และระดับจังหวัด
2. ควรมีการพัฒนาศักยภาพบุคลากรที่เป็นแกนนำในพื้นที่ เพื่อพัฒนาบุคลากรให้กลายเป็นแกนนำในการขยายผลการเรียนรู้ของเครือข่ายโรงเรียนชาวนา ในวงกว้างต่อไป
3. ควรมีการเพิ่มศักยภาพการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายโรงเรียนชาวนา จังหวัดนครสวรรค์ กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับพื้นที่ เพื่อเสริมพลังในการดำเนินงานและสร้างความยั่งยืนในการพัฒนาการเรียนรู้ในประเด็นสาธารณะอื่นๆ โดยเฉพาะการพัฒนาความร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีกลุ่มโรงเรียนชาวนาในพื้นที่

ข้อเสนอการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยองค์ประกอบในการเสริมสร้างศักยภาพบุคลากรต้นแบบการเรียนรู้
2. ควรศึกษาการพัฒนาศักยภาพในการเข้าถึงนโยบายสาธารณะของประชากรในพื้นที่กลุ่มโรงเรียนชาวนา
3. ควรศึกษาวิธีการวางแผนยุทธศาสตร์โรงเรียนชาวนา จังหวัดนครสวรรค์

กิตติกรรมประกาศ

การจัดการความรู้เครือข่ายโรงเรียนชาวนา จังหวัดนครสวรรค์ สำเร็จลุล่วงด้วยดี ด้วยความร่วมมือ ร่วมแรง และความมุ่งมั่นในการค้นคว้าข้อมูล การพัฒนาเครื่องมือ กระบวนการในการคว้าจับความรู้จากพี่น้องชาวนาเครือข่ายโรงเรียนชาวนา จังหวัดนครสวรรค์ทั้ง 45 กลุ่มพื้นที่

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณ สมาชิกเครือข่ายโรงเรียนชาวนา จังหวัดนครสวรรค์ที่ให้ความร่วมมือในการจัดเวทีระดมสมอง แลกเปลี่ยนเรียนรู้และสะท้อนข้อมูลเพื่อพัฒนากลไกการจัดการความรู้ให้เกิดผลสัมฤทธิ์

ขอขอบพระคุณหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัด นครสวรรค์ สำนักงานจังหวัดนครสวรรค์ ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ รวมถึงภาคประชาสังคม นครสวรรค์ฟอรัม มูลนิธิสืบศักดิ์สิน-แผ่นดินสี่แคว ที่กรุณาให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาบริบทกลุ่ม กลไก กระบวนการการดำเนินงานของเครือข่ายโรงเรียนชาวนา จังหวัดนครสวรรค์

ทั้งนี้หากมีข้อผิดพลาดประการใดในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยขออภัยและนำความคิดเห็นเพื่อนำไปปรับปรุง พัฒนากลไกการเรียนรู้ในโอกาสต่อไป

คณะผู้วิจัย

2551

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	ก
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
 บทที่ 1 ความเป็นมาของปัญหา.....	
ความเป็นมาของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์งานวิจัย.....	3
ขอบเขตการศึกษา.....	3
ระยะเวลา.....	4
ผลที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
 บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	
การจัดการความรู้และองค์การการเรียนรู้.....	5
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม.....	20
แนวคิดประชาสังคมและประชาคม.....	24
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	30
 บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	
กระบวนการศึกษาวิจัย.....	33
ประชากรกลุ่มตัวอย่าง.....	34
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา.....	34
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	34

สารบัญ

หน้า

บทที่ 4 สรุปผลการศึกษา.....	
ความเป็นมาเครือข่ายโรงเรียนชานา จ.นครสวรรค์.....	35
เวทีการถอดบทเรียน(AAR).....	44
การฝึกอบรมศึกษาดูงานข้ามกลุ่ม.....	80
เวทีแลกเปลี่ยนระดับกลุ่มพื้นที่ ระดับจังหวัด.....	82
ติดตามวัดความรู้เครือข่ายโรงเรียนชานา จังหวัดนครสวรรค์.....	113
 บทที่ 5 สรุปและอภิปรายผลการศึกษา.....	
หลักสูตรการเรียนรู้เครือข่ายโรงเรียนชานา.....	116
บริบทการจัดการความรู้.....	117
อภิปรายผลการศึกษาการจัดการความรู้เครือข่ายโรงเรียนชานา จ.นครสวรรค์.....	119
ข้อเสนอแนะในงานวิจัย.....	120
ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งต่อไป.....	121
บรรณานุกรม.....	122